

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PAOLO MENGOZZI
esitatud 13. juulil 2016¹

Liidetud kohtuasjad C-154/15, C-307/15 ja C-308/15

Francisco Gutiérrez Naranjo
versus
Cajasur Banco S.A.U. (C-154/15),
ja
Ana María Palacios Martínez
versus
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-307/15),
ja
Banco Popular Español SA
versus
Emilio Irlés López,
Teresa Torres Andreu (C-308/15)

(eelotsusetaotlused, mille on esitanud Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Granada (Granada kaubanduskohus nr 1, Hispaania) (kohtuasi C-154/15) ja Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus, Hispaania) (kohtuasjad C-307/15 ja C-308/15))

Eelotsusetaotlus — Tarbijalepingud — Ebaõiglased tingimused — Liikmesriigi kohtu volitused — Tühisuse tuvastamine — Mõju — Tühiseks tunnistatud tingimuse alusel saadud summade tagastamise kohustus — Tagasiulatava jõu puudumine — Vastavus direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõikele 1

Sisukord

I. Õiguslik raamistik	3
A. Direktiiv 93/13	3
B. Hispaania õigus	4
1. Õigusnormid	4
2. Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktika	5
a) 9. mai 2013. aasta kohtuotsus	5

¹ — Algkeel: prantsuse.

b) 25. märtsi ja 29. aprilli 2015. aasta kohtuotsused	6
II. Põhikohtuasjade faktilised asjaolud, põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused	6
A. Kohtuasi C-154/15	6
B. Kohtuasjad C-307/15 ja C-308/15	7
1. Kohtuasi C-307/15	7
2. Kohtuasi C-308/15	8
3. Eelotsuse küsimused kohtuasjades C-307/15 ja C-308/15	8
III. Menetlus Euroopa Kohtus	10
A. Taotlus käsitleda kohtuasju C-307/15 ja C-308/15 kiirendatud menetluses	10
B. Kirjaliku menetluse ja suulise menetluse käik	10
IV. Õiguslik analüüs	10
A. Kohtuasja C-154/15 eelotsuse küsimused koos ja kohtuasjade C-307/15 ja C-308/15 esimene ühine küsimus	11
1. Tarbijaile Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktikaga võrreldes direktiiviga 93/13 tagatud kaitsetasemega pakutav kaitsetase	11
2. Liikmesriikidele direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 pandud kohustuse ulatus	14
a) Grammatiline tõlgendamine, mis annab vähe selgust	14
b) Tagasi kohtupraktika juurde	15
c) Kohaldamine käesolevatele kohtuasjadele	16
B. Teised eelotsuse küsimused	20
V. Ettepanek	21

1. Hispaania kohtud on andnud märkimisväärse panuse nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes² käsitleva kohtupraktika arendamisse, esitades Euroopa Kohtule arvukatel kordadel eelotsuse küsimusi, mis on Euroopa Kohtu viinud selle direktiivi tõlgenduse täpsustamiseni. Praegu on Hispaania kohtutes ja ka Euroopa Kohtus³ arutamisel kohtuvaidlused intressi alammäära tingimuste üle tarbijatega sõlmitud laenulepingutes. Need tingimused näevad ette, et pank, mis annab muutuvintressiga hüpoteeklaenu, kohaldab intressimäära muutumise alampiiri, nii et isegi kui kohaldatav intress on teatavast läviväärtusest (ehk alammäärast) madalam, maksab tarbija ikkagi selle läviväärtusega võrdseid miinimumintresse.

2 — EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/2, lk 288.

3 — Nagu sellest annab tunnistust Euroopa Kohtule viimasel ajal sellel teemal esitatud eelotsusetaotluste tulv. Vt selle kohta kohtuotsus, 14.4.2016, Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252), ning tema menetluses olevad kohtuasjad C-349/15, C-381/15, C-431/15, C-525/15, C-554/14, C-1/16 ja C-34/16.

2. Käesolevad kohtuasjad tõstatavad põhimõttelise küsimuse, mis ei puuduta niivõrd intressi alammäära tingimusi iseenesest, kui just mõju, mis peab kaasnema niisuguste tingimuste ebaõigluse tuvastamisega. Kontekst, milles see küsimus tõstatati, on eriline selle poolest, et selles tuuakse välja rida kohtuotsuseid, mille on teinud Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) ja millega see otsustas, et tarbijad võivad nõuda tagasi summad, mille nad on finantsasutustele intressi alammäära tingimuste alusel maksnud, alles alates esimese niisuguse kohtuotsuse kuupäevast, millega see kohus tuvastas nimetatud tingimuste ebaõigluse tõttu nende tühisuse, s.o 9. maist 2013.

I. Õiguslik raamistik

A. Direktiiv 93/13

3. Direktiivi 93/13 põhjendusest 4 tuleneb, et „liikmesriikide ülesandeks on tagada, et tarbijatega sõlmitud lepingud ei sisaldaks ebaõiglasi tingimusi“.

4. Direktiivi 93/13 põhjenduses 12 on märgitud, et „praegused siseriiklikud õigusaktid võimaldavad ette näha üksnes osalist ühtlustamist; [...] liikmesriikidel peaks olema võimalus asutamislepingu sätteid arvesse võttes kindlustada tarbijatele kõrgem kaitstuse tase siseriiklike õigusnormide abil, mis on käesoleva direktiiviga ette nähtud õigusnormidest rangemad“.

5. Direktiivi 93/13 põhjenduses 16 on liidu seadusandja täpsustanud, et „üldkriteeriumidel põhinevat hinnangut tingimuste ebaõigluse kohta [...] tuleb täiendada asjaosaliste erihuvide üldhinnanguga; see sisaldab heausksuse nõuet; heausksuse hindamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata lepinguosaliste positsiooni tugevusele läbirääkimistel [...]; müüja või teenuste osutaja saab täita heausksuse nõude juhul, kui ta kohtleb ausalt ja õiglaselt teist lepinguosalist, kelle õigustatud huvi ta peab arvesse võtma“.

6. Direktiivi 93/13 põhjenduses 18 on kinnitatud, et „lepingutingimuste õigluse hindamist peaks mõjutama kauba või teenuste laad“.

7. Direktiivi 93/13 põhjendus 20 nõuab, et „lepingud peaksid olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles; [...] tarbijale tuleks anda tegelik võimalus kõigi tingimustega põhjalikult tutvuda, [...] kahtluse korral tuleks kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust“.

8. Direktiivi 93/13 põhjenduses 21 on ette nähtud, et „liikmesriigid peaksid tagama, et müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingud ei sisaldaks ebaõiglasi tingimusi; [...] kui selliseid tingimusi on siiski seatud, ei oleks need tarbijale siduvad ning leping oleks kõnealustel tingimustel lepinguosalistele siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata, ilma et see sisaldaks ebaõiglasi tingimusi“.

9. Direktiivi 93/13 põhjenduses 24 on märgitud, et „liikmesriikide kohtutel [...] peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada“.

10. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.“

2. Tingimust ei loeta kunagi eraldi kokkulepituks, kui see on eelnevalt koostatud ning tarbija ei ole seetõttu saanud tingimust sisuliselt mõjutada, eriti eelnevalt koostatud tüüplepingute puhul“.

11. Direktiivi 93/13 artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste, hinna ja tasu piisavuse ega vastutehinguna pakutavate teenuste või kaubaga, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“.

12. Direktiivi 93/13 artiklis 5 on kinnitatud, et „[l]epingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Kui tingimuse tähenduse suhtes on kahtlusi, tuleb kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust.“.

13. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne]“.

14. Direktiivi 93/13 artikli 7 lõikes 1 on märgitud, et „[l]iikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad“.

15. Direktiivi 93/13 artikkel 8 näeb ette, et „[l]iikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase“.

B. Hispaania õigus

1. Õigusnormid

16. Tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklis 1303, milles on määratletud tühisuse tuvastamisest tulenevad tagajärjed, on sätestatud, et „[k]ohustuse tühisuse tuvastamise korral peavad lepingupooled vastastikku tagastama lepingu esemeks olevad asjad [...] ja hinna koos intressiga“.

17. Tarbijate ja kasutajate kaitse üldseaduse ja teiste täiendavate seaduste (Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias, edaspidi „LGDCU“) ⁴ artiklis 83 on ette nähtud, et „[e]baõiglased tingimused on algusest peale tühised ja loetakse, et leping ei ole neid kunagi sisaldanud. Selleks tuvastab kohus pärast poolte ärakuulamist lepingus seatud ebaõiglaste tingimuste tühisuse; leping jääb pooltele siiski samadel tingimustel siduvaks, kui see saab tühiste tingimusteta edasi kehtida“.

4 — Mille konsolideeritud redaktsioon kiideti heaks kuninga 26. novembri 2007. aasta seadusandliku dekreediga 1/2007, millega kiidetakse heaks tarbijate ja kasutajate kaitse üldseaduse ja teiste täiendavate seaduste konsolideeritud redaktsioon (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias), (BOE, nr 287, 30.11.2007).

2. Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktika

a) 9. mai 2013. aasta kohtuotsus

18. Oma 9. mai 2013. aasta kohtuotsuses⁵ arutas Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) tarbijateühenduse poolt kolme pangandusasutuse vastu esitatud kollektiivhagi kontekstis intressi alammäära tingimuste ebaõiglust.

19. Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) tõdes, et kuna intressi alammäära tingimused on hinnast või vastutasust lahutamatud, moodustavad need lepingu põhiobjekti, nii et nende sisu ebaõiglust ei ole põhimõtteliselt võimalik kontrollida. Kuna aga Euroopa Kohus oli lubanud teostada kohtulikku kontrolli tingimuste suhtes, mis määratlevad lepingu põhiobjekti, et tagada tarbijale kõrgem kaitsetase, leidis Tribunal Supremo (kõrgeim kohus), et ta võib analüüsida intressi alammäära tingimuste võimalikku ebaõiglust, tuginedes sellele, et 3. juuni 2010. aasta kohtuotsus Caja de Ahorros ja Monte de Piedad de Madrid⁶ volitab teda teostama kontrolli, mis ei piirdu lihtsalt kontrollimisega, kas tingimused on koostatud selgelt. Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) tunnistas, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 sõnastuses on silmas peetud ainult nende klauslite, milles määratletakse lepingu põhiobjekt, vormilise läbipaistvuse kontrolli. Nagu ta aga tõlgendas Euroopa Kohtu 3. juuni 2010. aasta kohtuotsust Caja de Ahorros ja Monte de Piedad de Madrid⁷, otsustas ta, et Hispaania kohtud võivad lisaks sellele esimesele läbipaistvuse filtrile teha nende tingimuste suhtes veel teist, direktiiviga 93/13 ette nähtust rangemat kontrolli, mis põhineb LGDCU⁸ artikli 80 lõikel 1. Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) hinnangul on selle õigusnormiga kehtestatud teine läbipaistvuse filter, mis seisneb kontrollimises, kas tarbija teadis või võis hõlpsasti teada talle lepinguga pandud majanduslikku ja õiguslikku koormust. Kuigi Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) otsustas, et intressi alammäära tingimused on õiguspärased, sest need vastavad seaduses sätestatud läbipaistvuse nõuetele, ja on vastavuses esimese läbipaistvuse kontrolli nõuetega, otsustas ta teisiti teise kontrolli suhtes⁹. Järelikult kvalifitseeris ta intressi alammäära tingimused „ebaõiglaseks“, tuvastas nende tühisuse, jättes seejuures kehtivaks neid tingimusi sisaldavad lepingud ja kohustas kolme tema menetluses oleva kohtuasja menetluse pooleks olevat pangandusasutust kustutama need tingimused olemasolevatest lepingutest ja lõpetama nende kasutamine.

20. Kuna Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) arvestas, et ta oli kohaldanud *ex novo* vaidlusaluste tingimuste läbipaistvuse tõhustatud kontrolli, piiras ta prokuratuuri nõudmisel oma kohtuotsuse mõju ajaliselt. Ta otsustas seega, et tagasiulatuvust saab piirata õiguskindluse, õigluse ja aluselt rikastumise keelu põhimõtete kohaldamisel ning tuvastas, et on täidetud kaks nõuet, mida Euroopa Kohus nõuab

5 — Kohtuotsus nr 241/12 (ES:TS:2013:1916).

6 — (C-484/08, EU:C:2010:309).

7 — (C-484/08, EU:C:2010:309).

8 — Milles on täpsustatud, milliste omadustega peab tingimus olema, et seda loetaks läbipaistvaks.

9 — Kohtutoimikust tuleneb, et selle teise kontrolli esitab Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) uue nõudena. Ta leidis, et selleks et intressi alammäära tingimused läbiks selle tõhustatud kontrolli, oleks vaja olnud, et tarbija oleks lepingu sõlmimise ajal teada saanud mitmesuguste intressimäära mõistlikult ettearvatava kujunemisega seotud stsenaariumide simulatsioonid või teabe maksumuse kohta võrreldes muude sama asutuse pakutavate laenuitingimustega. Tulen hiljem oma analüüsis Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) seisukoha väidetava uuenduslikkuse juurde tagasi.

juhtudel, kus tal tuleb piirata oma kohtuotsuste ajalist mõju, nimelt huvitatud isikute heauskus ja oluliste majanduslike häirete oht¹⁰. Selle analüüsi¹¹ tulemusel ta otsustas, et tühisuse tuvastamine ei mõjuta olukordi, mis on lõplikult lahendatud seadusjõuga kohtuotsusega, ega makseid, mis on tehtud enne 9. mai 2013. aasta kohtuotsuse avaldamise kuupäeva.

b) 25. märtsi ja 29. aprilli 2015. aasta kohtuotsused

21. 25. märtsil 2015 ja 29. aprillil 2015¹², kui Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) tegi otsuse kahes individuaalhägis, mis olid esitatud ühe vastu nendest pangandusasutustest, kes olid kostjad kollektiivmenetluses, milles oli tehtud 9. mai 2013. aasta kohtuotsus, leidis ta, et faktilised asjaolud olid identsed asjaoludega, mille kohta oli tehtud tema 9. mai 2013. aasta otsus. Seepärast ta kinnitas intressi alammäära tingimuste ebaõiglust. Ta leidis lisaks, et kehtivad samad kaalutlused õiguskindluse, heauskuse ja oluliste majanduslike häirete kohta. Nendel tingimustel ta piiras oma 25. märtsi ja 29. aprilli 2015. aasta kohtuotsuste mõju ajalisel, piirates intressi alammäära tingimuste kohaldamisel makstud summade tagastamise kohustust ainult summadega, mis olid makstud pärast 9. mai 2013. aasta kohtuotsuse avaldamise kuupäeva, millest alates huvitatud isikud ei tegutse enam heauskselt.

II. Põhikohtuasjade faktilised asjaolud, põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

A. Kohtuasi C-154/15

22. Francisco Gutiérrez Naranjo sõlmis pangaga Cajasur Banco S.A.U. hüpoteeklaenulepingu, milles on sätestatud intressi alammäära tingimus. F. Gutiérrez Naranjo esitas Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Granadale (Granada kaubanduskohus nr 1) hagi nõudega ühelt poolt selle lepingutingimuse kasutamine lõpetada põhjusel, et see tingimus on tema hinnangul ebaõiglane, ja teiselt poolt tagastada alates laenulepingu sõlmimisest väidetavalt ebaõiglase tingimuse alusel makstud summad.

23. Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Granada (Granada kaubanduskohus nr 1) tuletab meelde Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) 9. mai 2013. aasta kohtuotsuse mõtet ja märgib selle kohtuotsuse teistsugust kohaldamist Hispaania tavakohtute poolt, nimelt selle võimaliku ülekandmise suhtes mitte enam kollektiivhagi, vaid individuaalhägi kontekstile. Peale selle, kui tuleks pidada võimalikuks mitte lubada ebaõiglaseks tunnustatud tingimuse alusel saadud summade tagastamist alates nimetatud tingimust sisaldava lepingu sõlmimisest, tekib Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Granadal (Granada kaubanduskohus nr 1) küsimus, mis hetkest alates tuleb kõnealust tagastamist arvestada. Tal on samuti küsimus, kas ebaõigluse tõttu tühiseks tunnustamisest tuleneva tagasitaitmiskohustuse niisugune piiramine on Euroopa Kohtu praktikaga¹³ kooskõlas, kuigi ta kaldub arvama, et tühisuse mõju piiramine ei ole võrreldav liikmesriigi kohtu võimaliku voliga kohandada ebaõiglaseks tunnustatud tingimuste sisu.

10 — Nende kahe kriteeriumi osas lähtus Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtuotsusest, 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180).

11 — Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) leidis, et i) intressi alammäära tingimused on õiguspärased, ii) nende seadmine muutuva intressimääraga lepingutes on tingitud objektiivsetest põhjustest, iii) tegu ei ole ebaharilike ega ekstravagantsete tingimustega, iv) nende kasutamist on turul sallitud pikka aega, v) nende ebaõiglus on tuvastatud mitte nende mõju sisulise õigusvastasuse tõttu, vaid nende läbipaistvuse puudumise tõttu, vi) läbipaistmatus tuleneb teabe puudulikkusest, vii) siseriiklikke õigusnorme on täidetud, viii) intressi alammäära kehtestamise eesmärk on aktive (hüpoteeklaenu) minimaalse tulususe säilitamine ja need tingimused seati selleks, et algselt tehtavate osamaksete summa oluliselt ei muutuks, ix) seadusega on lubatud võlausaldaja vahetumine, nii et rahulolematu tarbija oleks kergesti võinud vahetada krediidiasutust, ja x) oli üldteada, et *restitutio in integrum* alates lepingu sõlmimisest kuupäevast oleks tekitanud tõsisid majanduslikke häireid.

12 — Vastavalt kohtuotsused nr 139/2015 (ES:TS:2015:1280) ja nr 222/2015 (ES:TS:2015:2207).

13 — Vt eelkõige kohtuotsus, 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349).

24. Kuna Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Granada (Granada kaubanduskohus nr 1) esineb sel viisil raskusi liidu õiguse tõlgendamisega, otsustas ta menetluse peatada ja esitada otsusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 1. aprillil 2015, esitada sellele järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 ette nähtud „mittesiduvuse“ tõlgendamisega on sellises olukorras kooskõlas tõlgendus, mille kohaselt on lepingutingimuse tühisuse tuvastamisel sellegipoolest mõju kuni tühisuse tuvastamiseni, ja seega tõlgendus, mille kohaselt isegi kui tuvastatakse tingimuse tühisus, loetakse, et tingimuse kohaldamise ajal tekkinud tagajärjed ei ole tühised või olematud?
2. Kas teatava tingimuse kasutamise lõpetamisega, milleks võib kohustada (vastavalt direktiivi 93/13 artikli 6 lõikele 1 ja artikli 7 lõikele 1) tarbija esitatud individuaalhagi alusel, kui tuvastatakse tingimuse tühisus, on kooskõlas sellise tühisuse mõju piiramine ja kas (kohtul) on lubatud piirata nende summade tagasimaksmist (milline kohustus seatakse müüjale või teenuste osutajale), mis tarbija maksis tingimuse alusel, mille puhul tuvastatakse hiljem, et see oli teabe puudulikkuse ja/või läbipaistmatus tõttu algusest peale tühine?“

B. Kohtuasjad C-307/15 ja C-308/15

1. Kohtuasi C-307/15

25. Ana María Palacios Martínez sõlmis 28. juulil 2006 pangaga Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (edaspidi „BBVA“) hüpoteeklaenulepingu, mis sisaldas intressi alammäära tingimust. 6. märtsil 2014 esitas A.M. Palacios Martínez BBVA vastu hagi nõudega tunnistada see tingimus ebaõigluse tõttu tühiseks. 3. novembril 2014 otsustas Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Alicante (Alicante kaubanduskohus nr 1), et esitatud hagi ese oli ära langenud¹⁴, ilma et see piiraks A.M. Palacios Martíneze õigust summast, mille BBVA oli nimetatud tingimuse alusel saanud, tagasi nõuda alates 9. maist 2013, nagu oli otsustanud Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) oma 9. mai 2013. aasta kohtuotsuses.

26. A. M. Palacios Martínez esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Audiencia Provincial de Alicantele (Alicante provintsi apellatsioonikohus). Tema arvates ei ole esimeses astmes otsustatud tagasitaitmistingimused vastavuses tsiviilseadustiku artikliga 1303 ega direktiivis 93/13 sätestatud põhimõttega, et ebaõiglased tingimused ei ole tarbijatele siduvad. Kuna BBVA oli alates A.M. Palacios Martínezega lepingu sõlmimise kuupäevast alates kuni Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtuotsuse kuupäevani saanud summast lepingutingimuse alusel, mis on tunnistatud ebaõiglaseks, ja kuna nimetatud summade tagastamine on nõutav alles alates nimetatud kohtuotsuse kuupäevast, oleks sel juhul ebaõiglane tingimus tarbijale osaliselt siduv, kuigi direktiiv 93/13 nõuab siduvuse täielikku ja tingimusteta puudumist, et tagada tarbija terviklik kaitse. Isegi kui oletada, et heausksuse ja tõsiste majanduslike häirete tingimused on asjakohased, et piirata liikmesriigi kohtus niisuguste summade tagasitaitmiskohustust, mis on makstud ebaõiglaseks tunnistatud tingimuse alusel, vaidlustab A.M. Palacios Martínez BBVA heausksuse. Peale selle ei esine tema arvates BBVA mingit tõsist ohtu, kui teda kohustatakse tagastama summad, mille on A.M. Palacios Martínez talle maksnud ebaõiglaseks tunnistatud intressi alammäära tingimuse alusel. Kui majanduslik oht esinebki, siis ohustab see pigem selle tarbija perekonna majanduslikku olukorda.

14 — Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Alicante (Alicante kaubanduskohus nr 1) otsustas, et kuna Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) oli oma 9. mai 2013. aasta kohtuotsuses tunnistanud identse tingimuse tühiseks, oli tarbetu tunnistada kõnealune tingimus tühiseks tema menetluses olevas kohtuvaidluses, arvestades asjaolu, et BBVA oli üks kolmest finantsasutusest, kes olid Tribunal Supremos (kõrgeim kohus) toimunud menetluse pooled.

2. Kohtuasi C-308/15

27. 1. juunil 2001 sõlmisid Emilio Irlés López ja Teresa Torres Andreu pangaga Banco Popular Español SA¹⁵ hüpoteeklaenulepingu, mis sisaldas intressi alammäära tingimust. 2007. aasta mais ja juunis nõustus Banco Popular Español laenu põhisummat suurendama ja iga suurendamisega seda intressi alammäära tingimust muudeti.

28. E. Irlés López ja T. Torres Andreu pöördusid Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Alicante (Alicante kaubanduskohus nr 3) nõudega tuvastada 2001. aasta lepingus ja hilisemates uuendamisaktides sätestatud intressi alammäära tingimuse tühisus. Nende hinnangul tuleb see tingimus lugeda läbipaistvuse puudumise tõttu ebaõiglaseks. Peale selle nõudsid E. Irlés López ja T. Torres Andreu oma laenumaksete ümberarvutamist ilma vaidlusaluse tingimuse kohaldamiseta ja et pank kohustataks neile tagastama vahe alates lepingu sõlmimise kuupäevast.

29. 10. novembril 2014 tunnistas Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Alicante (Alicante kaubanduskohus nr 3) vaidlusalustes aktides sisalduva intressi alammäära tingimuse ebaõigluse tõttu algusest peale tühiseks. Ta mõistis ühtlasi Banco Popular Españolilt välja E. Irlés López ja T. Torres Andreu kasuks selle tingimuse alusel alusetult saaduks tunnistatud summad, millele lisanduvad intressid, alates lepingu sõlmimise kuupäevast.

30. Banco Popular Español esitas selle kohtuotsuse peale Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus) apellatsioonkaebuse. Selles apellatsioonikohtus vaidlustas Banco Popular Español 2001. aasta lepingus sätestatud ja 2007. aastal kahel korral muudetud intressi alammäära tingimuse ebaõigluse ning väitis, et ta andis oma lepingupartneritele piisavalt teavet. Igal juhul väidab Banco Popular Español, et kuna esimese astme kohus kohustas teda tagastama väidetavalt alusetult saadud summad tagasiulatuvalt, siis on ta kõrvale kaldunud Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) 9. mai 2013. aasta kohtuotsuses kehtestatud kohtupraktikast. Seepärast tuleb 10. novembri 2014. aasta kohtuotsus tühistada.

3. Eelotsuse küsimused kohtuasjades C-307/15 ja C-308/15

31. Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus) on kahtlused seoses ebaõiglaste tingimuste tagajärgede ulatusega. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 piirdub nõudmisega, et niisugused tingimused ei oleks tarbijale siduvad, liikmesriikide õiguses kehtestatud tingimustel. Ebaõiglaseks tunnistatud tingimuste alusel makstud summade tagastamise küsimus ei ole *a priori* selle direktiiviga ühtlustatud. Nendes kahes kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski küsimus, kas oleks vastuolus kasuliku mõjuga, hoiatamise eesmärgiga ja tarbija tervikliku kaitsega, mida direktiiviga 93/13 edendatakse, tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 nii, et see ei kohusta liikmesriike samuti korraldama tarbijatele, kelle suhtes on niisuguseid tingimusi kohaldatud, hüvitise maksmise tingimusi. Nimetatud kohtul on peale selle küsimus, kas niisugune tagasitaitmise piirang, nagu on otsustanud Tribunal Supremo (kõrgeim kohus), ei ole vastuolus liikmesriikide kohtutele Euroopa Kohtu kehtestatud keeluga muuta või kohandada ebaõiglaseks tunnistatud tingimuste sisu. Kuna Euroopa Kohtu praktikas on nimelt liikmesriikide kohtuid kohustatud kohaldama kõiki tingimuse ebaõiglaseks kvalifitseerimisest tulenevalt oma siseriiklikus õiguses ette nähtud tagajärgi¹⁶, tekib küsimus, kas direktiivis ette nähtud nõuet, et ebaõiglased tingimused ei ole siduvad, tuleb mõista absoluutselt või võib seda hoopis kohandada. Lõpuks, isegi kui oletada, et kriteeriumid, mille on Euroopa Kohus kehtestanud selleks, et otsustada oma kohtuotsuste tagasiulatuvat mõju piirata, on asjassepuutuvad niisuguses olukorras, nagu on tegu Tribunal Supremol (kõrgeim kohus), kahtleb

15 — Banco Popular Español ei olnud nende kolme krediidiasutuse hulgas, kes olid Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) menetluses oleva kohtuasja pooled, milles tehti 9. mai 2013. aasta kohtuotsus.

16 — Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus) võtab siin nimelt aluseks kohtuotsused, 26.4.2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242) ja 30.5.2013, Jörs (C-397/11, EU:C:2013:340).

Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus), et panku, kes on tarbijate suhtes selgelt tugevamal positsioonil, võiks pidada heauskseks. Tõsiste majanduslike häirete ohu suhtes eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, et Tribunal Supremol (kõrgeim kohus) oli tõepoolest tegu niisuguse ohuga, kuna ta tugines ainult selle „üldtuntusele“ täpseid kvalitatiivsed või kvantitatiivseid asjaolusid ette nägemata.

32. Kuna Audiencia Provincial de Alicatel (Alicante provintsi apellatsioonikohus) on selliselt raskusi liidu õiguse tõlgendamisega, otsustas ta menetluse peatada ja Euroopa Kohtu kantseleisse 25. juunil 2015 saabunud otsustega esitada sellele järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi [93/13] artikli 6 lõikes 1 ette nähtud mittesiduvuse põhimõttega on kooskõlas, et tagasitäitmiskohustust, mis lähtub laenulepingus sisalduva intressi alammäära tingimuse ebaõigluse tõttu tühistamiseks tunnistamisest, ei loeta tekkinuks mitte alates lepingu sõlmimise kuupäevast, vaid alates hilisemast kuupäevast?
2. Kas huvitatud isikute heausksuse kriteerium, mis on ebaõiglase tingimuse [tühistamise] tagasiulatava jõu piiramise alus, on liidu õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb tõlgendada ühetaoliselt kõigis liikmesriikides?
3. Kui vastus on jaatav, siis mis eeltingimused peavad olema täidetud, et teha kindlaks, et huvitatud isikute ring toimus heauskselt?
4. Kas igal juhul on huvitatud isikute heausksuse kriteeriumiga kooskõlas majandus- ja kutsetegevuse raames tegutseja niisugune käitumine, mis põhjustas lepingutingimuse ebaõigluse jaoks otsustava läbipaistvuse puudumise lepingu sõlmimisel?
5. Kas oluliste häirete oht, mis on aluseks ebaõiglase lepingutingimuse [tühistamise] tagasiulatava mõju piiramisele, on liidu õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb tõlgendada kõigis liikmesriikides ühetaoliselt?
6. Kui vastus on jaatav, siis milliseid kriteeriume tuleb arvestada?
7. Kas oluliste häirete ohtu tuleb hinnata, arvestades üksnes seda, mis võib kaasneda majandus- ja kutsetegevuse raames tegutsejale või tuleb arvestada ka kahju, mida tekitab tarbijale asjaolu, et talle ei maksta täies ulatuses tagasi summasid, mille ta on intressi alammäära tingimuse alusel tasunud?

[ja ainult kohtuasjas C-308/15]

8. Kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 tunnustatud põhimõttega, et ebaõiglased tingimused ei ole tarbijale siduvad, ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 tunnustatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile on kooskõlas, kui tagasitäitmiskohustuse piirangut, mis tuleneb intressi alammäära tingimuse tühistamise tuvastamisest menetluses, mille algatas tarbijateühendus [kolme] krediidasutuse vastu, laiendatakse automaatselt individuaalhagidele, mille on ebaõigluse tõttu intressi alammäära tingimuse tühistamise tuvastamiseks esitanud tarbijast kliendid, kes olid sõlminud hüpoteeklaenulepingu muude krediidasutustega?“

III. Menetlus Euroopa Kohtus

A. Taotlus käsitleda kohtuasju C-307/15 ja C-308/15 kiirendatud menetluses

33. Kohtuasjades C-307/15 ja C-308/15 palus eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul lahendada need kohtuasjad Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõike 1 alusel kiirendatud menetluses. Taotlus jäeti Euroopa Kohtu presidendi 14. augusti 2015. aasta määrusega rahuldamata.

B. Kirjaliku menetluse ja suulise menetluse käik

34. Euroopa Kohtu presidendi 10. juuli 2015. aasta otsusega kohtuasjad C-307/15 ja C-308/15 liideti kirjalikuks ja suuliseks menetlemiseks ning kohtuotsuse tegemiseks. Nendes kohtuasjades esitasid oma kirjalikud seisukohad E. Irlés López, BBVA, Banco Popular Español, Hispaania, Poola ja Ühendkuningriigi valitsus ning Euroopa Komisjon.

35. Kohtuasjas C-154/15 esitasid oma kirjalikud seisukohad F. Gutiérrez Naranjo, Cajasur Banco, Tšehhi, Hispaania ja Ühendkuningriigi valitsus ning komisjon.

36. Euroopa Kohtu presidendi 21. oktoobri 2015. aasta otsusega kohtuasjad C-154/15, C-307/15 ja C-308/15 liideti suuliseks menetlemiseks ja kohtuotsuse tegemiseks.

37. Kolme sellest hetkest liidetud kohtuasja ühisel kohtuistungil, mis peeti 26. aprillil 2016, esitasid oma seisukohad suuliselt F. Gutiérrez Naranjo, A. M. Palacios Martínez, E. Irlés López, Cajasur Banco, Banco Popular Español, BBVA, Hispaania ja Ühendkuningriigi valitsus ning komisjon.

IV. Õiguslik analüüs

38. Eelotsusetaotluse esitanud kohtute küsimused käsitlevad sisuliselt kolme probleemi. Kõigepealt tuleb kindlaks määrata, kas intressi alammäära tingimuste ebaõiglaseks kvalifitseerimise tõttu tühisuse tuvastamisest tingitud tagasitaitmiskohustuse piiramine on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 kooskõlas. Seejärel küsib Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus) Euroopa Kohtult ühelt poolt, kas Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohaldas 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsuse RWE Vertrieb¹⁷ tähenduses heausksuse ja tõsiste häirete ohu kriteeriumeid õigesti, ja kas teiselt poolt kollektiivhagide ja individuaalhagide raames kasutatud lahenduste omavaheline suhestatus, nagu see tuleneb Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktikast, on liidu õigusega kooskõlas.

39. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 analüüsist, mida ma valmistun tegema, peaks siiski piisama selleks, et Euroopa Kohus annaks eelotsusetaotluse esitanud kohtutele tarviliku vastuse. Käesolev ettepanek keskendub peamiselt seega kohtuasjas C-154/15 esitatud küsimustele ja kohtuasjade C-307/15 ja C-308/15 ühisele esimesele küsimusele.

¹⁷ — (C-92/11, EU:C:2013:180).

A. Kohtuasja C-154/15 eelotsuse küsimused koos ja kohtuasjade C-307/15 ja C-308/15 esimene ühine küsimus

40. Põhimõtteline küsimus, mille ma eessõnas teatavaks tegin, on sisuliselt, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on kooskõlas anda liikmesriigi kõrgeimale kohtule, kui ta on kvalifitseerinud tarbija ja teenuste osutaja või müüja vahel sõlmitud lepingus sisalduva lepingutingimuse „ebaõiglaseks“ ja tuvastanud selle tingimuse tühisuse, voli piirata selle tuvastamise mõju, andes õiguse nõuda ebaõiglase tingimuse alusel tarbija poolt alusetult makstud summade tagastamist alles alates nimetatud kohtu tehtud selle kohtuotsuse kuupäevast, millega kinnitati asjaomase tingimuse ebaõiglust.

41. Sellele küsimusele vastamiseks tuleb teha teatavad eelnevad analüüsid. Üks esimesi arutluskäigu etappe on nimelt kindlaks määrata, millistest oludest lähtus Tribunal Supremo (kõrgeim kohus), kui ta tegi oma 9. mai 2013. aasta kohtuotsuse. Ta väidab, et ta läks kaugemale kaitsetasemest, mida pakub tarbijale direktiiv 93/13, millega on – kuna sellega on valdkond ühtlustatud vaid minimaalselt – liikmesriikidel nimelt lubatud ette näha rangemaid sätteid¹⁸. Kui aga see peaks nii olema, siis ei tule tühisuse mõju piiramist analüüsida direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 seisukohast, sest kaitsvamad meetmed kuuluvad olemuselt valdkonda, mis ei ole direktiiviga ühtlustatud.

42. Seepärast tuleb selleks, et vastata põhimõttelisele küsimusele, mis puudutab taas kord seda, mida peab tegema või võib teha kohus ebaõiglase tingimuste korral, siiski eelnevalt tagasi tulla sisulisemate kaalutluste juurde intressi alammäära tingimuste Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) poolt „ebaõiglaseks“ tingimusteks kvalifitseerimise kohta. See on seda delikaatsem küsimus, et kõigepealt ei ole suhtluspartner nendes kolmes liidetud kohtuasjas kohus, kes on selle hinnangu teinud, ja teiseks ei sea ta kahtluse alla asjaolu, et intressi alammäära tingimused on ebaõiglased¹⁹. Täpsustan selle kohta igaks juhuks, et eelneva küsimuse lahendamist ei tohiks näha püüdlusena eelotsuse arutelu laiendada, vaid vastupidi vajaliku ja vältimatu eeltingimusena selleks, et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtutele tarvilik vastus.

43. Kui ma olen kindlaks teinud, et Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) ei toiminud direktiiviga 93/13 tarbijale pakutavast kaitsetasemest kaugemale ulatuvalt, ja kontrollinud sel viisil taotletud tõlgenduse asjakohasust, jääb mul kindlaks määrata selle direktiivi artikli 6 lõikega 1 liikmesriikidele pandud kohustuse ulatus.

1. Tarbijaile Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktikaga võrreldes direktiiviga 93/13 tagatud kaitsetasemega pakutav kaitsetase

44. Need kolm kohtuasja algatati seoses hulga kohtuotsustega, mille on teinud Tribunal Supremo (kõrgeim kohus). Kokkuvõttes ja eeldusel, et minu arusaamine nimetatud kohtuotsustest on õige, otsustas Tribunal Supremo (kõrgeim kohus), et laenulepingutes sätestatud intressi alammäära tingimused on lepingu põhiobjekti puudutavad tingimused, mille ebaõigluse kontrollimine

18 — Vt direktiivi 93/13 artikkel 8. Märgin siiski, et selles artiklis on viidatud liikmesriikide võimalusele säilitada või ette näha rangemad „sätted“ ja mul tekib küsimus, mil määral võib liikmesriigi kohtu – isegi kui see on kõrgeim kohus – kohtuotsust käsitada direktiivi 93/13 artikli 8 tähenduses „sättena“. Märgin samuti, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiviga 2011/83/EL tarbija õiguste kohta (ELT 2011, L 304, lk 64) lisati direktiivi 93/13 uus artikkel 8a, mis kohustab liikmesriike, kui nad võtavad vastu sätteid vastavalt selle direktiivi artiklile 8, teavitama sellest komisjoni.

19 — Euroopa Kohus on korduvalt meelde tuletanud, et tema pädevuses on „tõlgendada [...] mõistet „ebaõiglane lepingutingimus“ ning selgitada, milliseid kriteeriume võib või peab siseriiklik kohus arvesse võtma lepingutingimuse direktiivi [93/13] sätetele vastavuse hindamisel, kusjuures see kohus peab otsustama neid kriteeriume arvesse võttes konkreetse lepingutingimuse kvalifikatsiooni üle asjaomase juhtumi asjaolusid arvestades“ [kohtuotsused, 26.4.2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika) ja 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 48)]. Vt selle kohta kohtuotsused, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 45), 23.4.2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 28) ning 9.7.2015, Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 46)]. Kuna Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) tugines oma arutluskäigus direktiivi 93/13 artikli 4 lõikele 2, oleks olnud Euroopa õiguskorrale iseloomuliku koostöö nimel soovitatav, et ta pöörduks Euroopa Kohtu poole mitte ainult seoses nende tingimuste läbipaistvuse kontrollimise probleemiga, millega määratakse kindlaks lepingute põhiobjekt, vaid ka seoses küsimusega, kas võimalus piirata oma selles valdkonnas põhimõttelise tähtsusega kohtuotsuse mõju on liidu õigusega vastavuses.

direktiivi 93/13 alusel on põhimõtteliselt välistatud, tingimused et need tingimused on koostatud selgelt ja arusaadavalt. Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) leidis, et intressi alammäära tingimused on keeleliselt arusaadavad ja on seega edukalt läbinud vormilise läbipaistvuse kontrolli. Seevastu oli ta seisukohal, et majandus- ja kutsetegevuse raames tegutsevad isikud, kes olid lisanud need tingimused vaidlusalustesse lepingutesse, ei olnud andnud piisavalt teavet, et selgitada nende tegelikku tähendust, ja et sisulise läbipaistvuse nõue ei olnud täidetud. Ta otsustas lõppkokkuvõttes, et need tingimused on ebaõiglased. Seejärel, kuigi põhimõtte Hispaania õiguskorras oleks olnud, et ebaõiglased tingimused on *ab initio* tühised, otsustas Tribunal Supremo (kõrgeim kohus), arvestades erilisi asjaolusid, mis tema hinnangul esinesid, et intressi alammäära tingimuste ebaõiglaseks tunnistamise mõju algab alles alates selle kohta tehtud esimese kohtuotsuse avaldamise kuupäevast, s.o alates 9. maist 2013.

45. Kui ma mõistan Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtuotsust õigesti, siis näib, et ta leidis, et ta on tingimuste läbipaistvuse kontrolli täiendades sisulise läbipaistvuse nõudega läinud kaugemale direktiiviga 93/13 pakutud kaitsetasemest. Ta nimelt põhjendas intressi alammäära tingimuste tühisuse tuvastamisest tuleneva tagasitaitmiskohustuse piiramist oma kohtuotsuse uuenduslikkusega. Pean tunnistama, et ma ei ole täiesti veendunud, et see on nii, nagu näitab ka Euroopa Kohtu praktika tähelepanelik analüüsimine.

46. Näiteks küsiti Euroopa Kohtult 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsuses Kásler ja Káslerné Rábai,²⁰ kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nõuet, et lepingutingimus peab olema koostatud lihtsalt ja arusaadavalt, tuleb mõista nii, et sellega nõutakse mitte ainult, et asjaomane tingimus peab olema tarbijale keeleliselt selge ja arusaadav, vaid ka, et lepingutingimuse kohaldamise aluseks olevad majanduslikud põhjused oleksid samale tarbijale selged ja arusaadavad. Euroopa Kohus tõdes, et sama selgelt ja arusaadavalt koostamise nõue on esitatud ka direktiivi 93/13 artiklis 5 ja põhjenduses 20, mille kohaselt peab tarbijal olema tegelik võimalus kõigi lepingutingimustega põhjalikult tutvuda²¹. Nimetatud nõuet kohaldatakse Euroopa Kohtu hinnangul „igal juhul, sealhulgas siis, kui tingimus kuulub direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaldamisalasse ja seega saab vältida direktiivi artikli 3 lõikes 1 nimetatud ebaõiglase olemuse hindamist“²². Euroopa Kohus otsustas samuti, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 kehtestatud läbipaistvusnõude „ulatus on sama mis direktiivi artiklis 5 sisalduval nõudel“²³. Selle artikli 5 suhtes tuletab Euroopa Kohus aga meelde oma 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsuse RWE Vertrieb²⁴ ulatust, milles ta otsustas, et tarbijale on ülimalt oluline, et enne lepingu sõlmimist on teda teavitatud lepingu tingimustest ja lepingu sõlmimise tagajärgedest, sest just selle teabe alusel otsustab tarbija, kas ta soovib end müüja või teenuste osutajaga lepinguliselt siduda²⁵. „Lepingutingimuste läbipaistvuse nõuet ei saa seega kärpida pelgaks arusaadavuseks nende tingimuste formaalses ja grammatilises mõttes“²⁶ ja seda tuleb mõista laialt, sest direktiiviga 93/13 loodud kaitseüsteem lähtub eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil eelkõige teabe osas²⁷.

47. Euroopa Kohus otsustas lõppkokkuvõttes, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et „nõuet, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, [tuleb] mõista nii, et lisaks sellele, et asjaomane tingimus peab tarbija jaoks olema grammatiliselt arusaadav, peab leping kirjeldama läbipaistavalt [...] mehhanismi [...], nii et tarbija võiks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal ette näha sellest tingimusest talle tulenevaid majanduslikke tagajärgi“²⁸. Sellest lähtuvalt Euroopa Kohus otsustas, et talle tookord esitatud konkreetset juhul „peab eelotsusetaotluse

20 — (C-26/13, EU:C:2014:282).

21 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 67).

22 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 68).

23 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 69).

24 — (C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 44).

25 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 70).

26 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 71).

27 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 72).

28 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 75).

esitanud kohus kindlaks tegema, kas võttes arvesse kõiki asjakohaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas reklaamimaterjali ja teavet, mida laenuandja laenulepingu üle peetud läbirääkimistel andis, võib keskmine tarbija [...] aru saada üldiselt väärtpaberiturul täheldatavast erinevusest välisvaluuta müügi- ja ostukursi vahel ning samuti hinnata potentsiaalselt märkimisväärseid majanduslikke tagajärgi, mis tulenevad talle [vaidlusaluse tingimuse] kohaldamisest nende tagasimaksete arvestamisel, mida ta on kohustatud lõpuks tasuma ehk järelikult tema laenu kogumaksumusest²⁹.

48. Hiljem tehtud 9. juuli 2015. aasta kohtuotsuses Bucura³⁰ paluti Euroopa Kohtul täpsustada, mil määral võis eelotsusetaotluse esitanud kohus seetõttu, kuidas teatavad krediidlepingu tingimused olid koostatud, ja et teatav teave oli nii lepingu sõlmimise ajal kui ka selle täitmise ajal märkimata jäetud, tunnistada nimetatud lepingu teatavad tingimused ebaõiglaseks. Olles meelde tuletanud direktiivi 93/13 põhjenduse 21 ja artikli 5 sisu, täpsustas Euroopa Kohus, et „[s]ee [selge ja arusaadava] sõnastuse kohustus on seda olulisem, et liikmesriigi kohtul tuleb hinnata, kas seda kohustust rikkudes koostatud tingimus on ebaõiglane, isegi kui seda tingimust võiks pidada direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 ette nähtud erandi alla kuuluvaks. Tuleb nimelt meelde tuletada, et kuigi selles sättes silmas peetud tingimused kuuluvad selle direktiiviga reguleeritud valdkonda, ei hinnata nende ebaõiglust vaid juhul, kui liikmesriigi kohus leiab igal üksikjuhul eraldi analüüsimise põhjal, et müüja või teenuste osutaja on need koostanud selgelt ja arusaadavalt³¹ [siin ja edaspidi on osundatud kohtuotsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]. Ent Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast³² tuleneb, et põhilist tähtsust omistatakse tarbijale teabe andmisele enne lepingu sõlmimist. Sellest lähtuvalt „on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kindlaks määrata, kas keskmine tarbija [...] saab hinnata talle teatatud aastaintresside arvutusmeetodi põhjal, millised majanduslikud tagajärjed kaasnevad nende intresside kohaldamisega tagasimaksete arvutamiseks, mida ta on kohustatud lõpuks tasuma, ehk järelikult, milline on tema laenu kogumaksumus³³. Euroopa Kohtu hinnangul „on teabe kõnealuse laenu tagasimaksetingimuste ja nende tingimuste laenu kestuse ajal muutmise korra kohta märkimata jätmise määravad tegurid liikmesriigi kohtu poolt selle analüüsimise raames, kas niisugune laenulepingu tingimus laenu maksumuse kohta, milles seda märgitud ei ole, on koostatud direktiivi [93/13] artikli 4 tähenduses selgelt ja arusaadavalt³⁴. Kui liikmesriigi kohus leiab, et see nii ei ole, on ta kohustatud hindama selle tingimuse ebaõiglust³⁵.

49. 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kasler ja Káslerné Rábai³⁶ ja 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus Bucura³⁷ on tõepoolest tehtud pärast Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) 9. mai 2013. aasta kohtuotsust. Need on aga üksnes terve rea varasemate kohtuotsuste, sealhulgas Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) poolt tema 9. mai 2013. aasta kohtuotsuses rohkelt viidatud 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsuse RWE Vertrieb³⁸ loogiline järg; juba selles kohtuotsuses rõhutati direktiivi 93/13 artiklis 5 sätestatud läbipaistvusnõude ja tarbija teavitatud nõusoleku tagamiseks enne lepingu sõlmimist teabe andmise põhitähtsuse seost³⁹.

29 — Kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 74).

30 — (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447).

31 — Kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 50).

32 — Kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 51).

33 — Kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 56).

34 — Kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 61).

35 — Kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 62).

36 — (C-26/13, EU:C:2014:282).

37 — (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447).

38 — (C-92/11, EU:C:2013:180).

39 — Kohtuotsus, 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punktid 43 ja 44). Euroopa Kohus on alati pööranud erilist tähelepanu tarbija teavitamise tasemele. Vt selle kohta eelkõige kohtuotsus, 27.6.2000, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 25). Peale selle ei saaks väita, et kohtuotsusest, 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309) tuleneb teatav mitmetähenduslikkus. Viimases Euroopa Kohus tõepoolest tunnistas, et põhikohtuasjas kõne all olev Hispaania õigusnorm, millega on lubatud niisuguste lepingutingimuste ebaõigluse kohtulik kontroll, mis puudutavad lepingu põhiobjekti mõistet või hinna ja tasu vastavust vastutehinguna pakutavatele teenustele või kaupadele, võimaldab kindlustada kõrgema kaitsetaseme, kui on ette nähtud direktiiviga 93/13. Seda arvestades on selle õigusnormiga niisugune kontroll lubatud, isegi siis, kui need tingimused on koostatud selgelt ja arusaadavalt (vt kohtuotsus, 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, punktid 24 ja 42)).

50. Peale selle on samas kohtuotsuses RWE Vertrieb⁴⁰ meelde tuletatud, et „väljakujunenud kohtupraktika kohaselt selgitab ja täpsustab tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle ELTL artikliga 267 antud pädevust kasutades liidu õigusnormile annab, selle sätte tähendust ja ulatust, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja kohaldama alates selle jõustumise hetkest. Sellest järeldub, et kohus võib ja peab kohaldama õigusnormi sellises tõlgenduses ka õigussuhetele, mis on tekkinud enne eelotsusetaotlust, kui peale selle on täidetud muud nimetatud normi kohaldamisega seotud vaidluses pädevasse kohtusse pöördumise tingimused“⁴¹. Ainuüksi kohtuotsuses RWE Vertrieb⁴² olid juba olemas kohtuotsuste Kásler ja Káslerné Rábai⁴³ ja Bucura⁴⁴ alged. Seega, kui Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kvalifitseeris intressi alammäära tingimused ebaõiglaseks tingimusteks nimelt seetõttu, et puudus eelnev piisav teave, ei läinud ta mitte liidu õigusest kaugemale, pakkudes tarbijale suuremat kaitsetaset, kui on tagatud direktiiviga 93/13, vaid kohaldas hoopis viimases sätestatud nõudeid⁴⁵.

51. Kuna see on kindlaks tehtud, tuleb mul nüüd analüüsida direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1.

2. Liikmesriikidele direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 pandud kohustuse ulatus

52. Olles välja selgitanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 sõnastus on teataval määral mitmetähenduslik, pöördun ma Euroopa Kohtu praktika poole, et kindlaks teha suured põhimõtted, millest selles juhendatakse direktiivi 93/13 üldiselt ja selle artikli 6 lõike 1 konkreetselt tõlgendamisel. Lõpuks kohaldan ma sellest tehtud vahejäreldest käesolevatele kohtuasjadele.

a) Grammatiline tõlgendamine, mis annab vähe selgust

53. Direktiiviga 93/13 kohustatakse liikmesriike ebaõiglase tingimuste korral ühelt poolt nägema ette, et need „ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad“ (direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1) ja teiselt poolt „[tagama], et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglase tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad“ (direktiivi 93/13 artikli 7 lõige 1).

54. Tuleb tõdeda, et liidu seadusandja ei läinud kaugemale ebaõiglase tingimuste tagajärgede ja eelkõige nende tingimuste määratlemisel, kuidas peavad liikmesriigid korraldama selle, et need ei oleks siduvad, nagu on direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt nõutud. Oleviku kindla kõneviisi kasutamisest („ei ole siduvad“) ei ole kuidagi näha nimetatud seadusandja võimalikku kavatsust muuta siduva jõu puudumist tagasiulatuvaks⁴⁶. Sama seadusandja valis selgelt mitte kasutada täpsemat õigusterminit, nagu oleks olnud näiteks sõnaselge viide tühisusele, tühistamisele või tagasiulatuva jõuga lõpetamisele. Kasutatud väljendus on täiesti neutraalne⁴⁷, nagu märkis juba kohtujurist Trstenjak oma ettepanekus kohtuasjas Invitel⁴⁸.

40 — Kohtuotsus, 21.3.2013 (C-92/11, EU:C:2013:180).

41 — Kohtuotsus, 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 — Kohtuotsus, 21.3.2013 (C-92/11, EU:C:2013:180).

43 — Kohtuotsus, 30.4.2014 (C-26/13, EU:C:2014:282).

44 — Kohtuotsus, 9.7.2015 (C-348/14, EU:C:2015:447).

45 — Direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 sõnastusest tuleneb selgelt, et kui lepingu põhiobjekti puudutav tingimus ei vasta selguse ja arusaadavuse nõuetele, võib direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 sätestatud tingimustel hinnata, kas see on ebaõiglane.

46 — Näib, et direktiivi 93/13 põhjenduses 21 on see siduva jõu puudumine viidud koguni tulevikku („ei oleks siduvad“).

47 — Näib, et kättesaadavate eri keeleversioonide kiire võrdlus ei ole sugugi rohkem selgust toov. Nii on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 ette nähtud, et ebaõiglased tingimused hispaania keeles „no vincularán“, saksa keeles „unverbindlich sind“, inglise keeles „shall [...] not be binding“, itaalia keeles „non vincolano“ ja portugali keeles „não vinculem“.

48 — (C-472/10, EU:C:2011:806, punkt 48).

55. See neutraalsus on loomulikult seletatav sõnaselge viitega liikmesriikide õigusele⁴⁹. Kas see on piisav, et jätta liikmesriikidele õigus täpsustada täies ulatuses nii, nagu nad soovivad, ebaõiglaste tingimuste siduva jõu puudumist? Selle artikli ulatuse täpsustamiseks ja kuna ainult selle tekst osutub selleks ebapiisavaks, on vaja tagasi tulla direktiivi 93/13 üldiselt ja selle direktiivi artikli 6 lõiget 1 konkreetselt käsitleva Euroopa Kohtu praktika juurde.

b) Tagasi kohtupraktika juurde

56. Euroopa Kohus on korduvalt esile toonud funktsiooni, mida täidab direktiiv 93/13 liidu õiguskorras.

57. Tuletan vaid meelde, et direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem põhineb eeldusel, et tarbija on suhetes müüja või teenuse osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuse osutaja eelnevalt väljatöötatud tüüptingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu⁵⁰. Seda nõrgemat positsiooni arvestades on direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 imperatiivne säte, mille eesmärk on asendada lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vaheline formaalne tasakaal tegeliku tasakaaluga, mis taastab nende vahelise võrdsuse⁵¹. Sellega seoses on Euroopa Kohus korduvalt rõhutanud, et siseriiklik kohus peab omal algatusel hindama, kas direktiivi kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane, ja sel moel tasandama tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahelist ebavõrdsust⁵². Sel viisil direktiiviga 93/13 ette nähtud kaitse tagamiseks saab tarbija ning müüja või teenuse osutaja vahelist ebavõrdsust tasakaalustada ainult välise, lepingupooltest sõltumatu aktiivse sekkumisega⁵³.

58. Peale selle on Euroopa Kohus pidevalt meelde tuletanud, et direktiiv 93/13 on tervikuna meede, mis on hädavajalik liidule antud ülesannete täitmiseks, eelkõige elukvaliteedi tõstmiseks kogu liidu territooriumil⁵⁴. Arvestades seega tarbijatele tagatud kaitse aluseks oleva avaliku huvi laadi ja tähtsust, kohustab direktiiv 93/13 liikmesriike sätestama piisavad ja tõhusad vahendid, et „lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad“⁵⁵.

59. Euroopa Kohus on otsustanud, et selleks, et määrata täpsemalt kindlaks lepingutingimuse ebaõiglaseks tunnistamise tagajärjed, tuleb lähtuda nii direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 sõnastusest kui ka selle eesmärkidest ja üldisest ülesehitusest⁵⁶. Artikli 6 sõnastuse kohta tõdes Euroopa Kohus esiteks, et „esimene lauseosa selles sättes annab küll liikmesriikidele teatava autonoomia määra ebaõiglastele tingimustele kohaldatava õigusliku režiimi kehtestamisel, kuid näeb siiski otsesõnu ette kohustuse sätestada, et need tingimused „ei ole [...] tarbijale siduvad“⁵⁷. Liikmesriikide kohtutel „tuleb

49 — Vt ka käesoleva ettepaneku 70. joonealune märkus.

50 — Vt rohkest kohtupraktikast kohtuotsused, 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika) ja 14.4.2016, Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 22) ja kohtumäärus, 16.7.2015, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, punkt 24). Vt ka kohtujuristi ettepanek, Szpunar, liidetud kohtuasjad Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:15, 21. joonealune märkus).

51 — Vt rohkest kohtupraktikast kohtuotsus, 26.4.2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, punkt 34) ja kohtumäärus, 16.7.2015, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

52 — Vt kohtumäärus, 16.7.2015, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, punkt 27).

53 — Vt rohkest kohtupraktikast kohtuotsused, 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika) ja 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 — Vt eelkõige kohtuotsus, 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 — Vt eelkõige kohtuotsus, 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 68, milles osundatakse direktiivi 93/13 artiklit 7).

56 — Vt eelkõige kohtuotsus, 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

57 — Vt kohtuotsus, 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 62).

välja selgitada kõik tagajärjed, mis siseriikliku õiguse kohaselt sellest tulenevad, et kõnesolevad tingimused ei oleks tarbijale siduvad⁵⁸. Euroopa Kohtu enda sõnul „ilmneb [direktiivi 93/13] artikli 6 lõike 1 sõnastusest, et siseriiklikud kohtud peavad *jätma* ebaõiglase lepingutingimuse *kohaldamata* üksnes selleks, et *see ei tekitaks* tarbijale siduvaid tagajärgi“⁵⁹.

60. Ebaõiglased tingimused „ei ole siduvad“ direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tähenduses, kui liikmesriigi kohus välistab nende kohaldamise⁶⁰ hoiatava mõju huvides „pelgalt sellega, et [ebaõiglasi tingimusi] ei kohaldata“⁶¹. Euroopa Kohus leiab sellisel juhul, et liikmesriigi kohus ei või ebaõiglast tingimust muuta, vaid ei pea seda vastupidi kohaldama⁶². Ebaõiglaste tingimuste tagajärgede tõhusust hinnatakse selliselt eesmärgi suhtes lõpetada nende kasutamine⁶³. Selle eesmärgi taotlemise võib siiski lõpetada, kui tarbija avaldab sõnaselgelt soovi jääda lepingutingimusega seotuks, vaatamata sellele, et see on ebaõiglane⁶⁴.

61. Euroopa Kohus ei täpsustanud lähemalt, kuidas tuleb siduva jõu puudumine liikmesriikide õiguskorras ette näha. Tõenäoliselt ei olegi see tema ülesanne, sest selle korraldamise viisi peavad just nimelt liikmesriigid ise otsustama. Seepärast näib loogiline, et Euroopa Kohus on oma kohtupraktikas ette näinud ebaõiglaste tingimuste tühisuse mitte ainsa vastusena direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 sätestatud nõudele, vaid ühe võimalusena muude hulgas. Nii tuleneb nimelt tema 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsusest *Invitel*,⁶⁵ milles ta otsustas, et siseriiklik õigusakt, mis näeb ette, et kui kohus tuvastab ebaõiglase tingimuse tühisuse, kehtib see kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud lepingu müüja või teenuste osutajaga, kes sellist tingimust kasutab, vastab artikli 6 lõikes 1 koostoimes direktiivi 93/13 artikli 7 lõigetega 1 ja 2⁶⁶ kehtestatud nõuetele ja et „ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine [tagab] nimelt, et need tarbijad ei ole kõnealuse tingimusega seotud, välistamata samas siseriiklikes õigusnormides ette nähtud muude piisavate ja tõhusate sanktsioonide kohaldamist“⁶⁷. Euroopa Kohus otsustas mõnda aega hiljem taas, et siseriiklik õigusakt, „mis näeb ette, et kõik ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimused on tühised, [vastab] direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 nõuetele“⁶⁸.

c) Kohaldamine käesolevatele kohtuasjadele

62. Millised järeldused teha sellest rohkest kohtupraktikast?

58 — Vt kohtuotsused, 14.6.2012, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 63) ja 30.5.2013, *Jörös* (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 41) ja *Asbeek Brusse ja de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 49). Vt ka kohtumäärus, 3.4.2014, *Sebestyén* (C-342/13, EU:C:2014:1857, punkt 35) ja 17.3.2016, *Ibercaja Banco* (C-613/15, EU:C:2016:195, punkt 35).

59 — Kohtuotsus, 14.6.2012, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 65). Kohtujuristi kursiiv.

60 — Vt kohtuotsused, 30.5.2013, *Jörös* (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 41) ja *Asbeek Brusse ja de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punktid 49 ja 57) ja 21.4.2016, *Radlinger ja Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 98).

61 — Vt kohtuotsused, 30.5.2013, *Asbeek Brusse ja de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 58) ja 21.1.2015, *Unicaja Banco ja Caixabank* (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, punkt 31).

62 — Vt kohtuotsus, 14.6.2012, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, punktid 69 ja 70).

63 — Vt kohtuotsused, 30.4.2014, *Kásler ja Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 78) ja 14.4.2016, *Sales Sinués ja Drame Ba* (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punktid 21 ja 39).

64 — Vt kohtuotsused, 3.12.2015, *Banif Plus Bank* (C-312/14, EU:C:2015:794, punkt 27) ja 14.4.2016, *Sales Sinués ja Drame Ba* (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 25).

65 — (C-472/10, EU:C:2012:242).

66 — Vt kohtuotsus, 26.4.2012, *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, punkt 39).

67 — Kohtuotsus, 26.4.2012, *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, punkt 40).

68 — Kohtuotsus, 30.5.2013, *Jörös* (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 43).

63. Minu tõlgenduse järgi ei ole kohtupraktikas kehtestatud süstemaatilist või automaatset seost nimetatud direktiivi artikli 6 lõike 1 ja ebaõiglase tingimuste tühisuse vahel. Teisisõnu näib, et tühisus ei ole Euroopa Kohtu jaoks ainus õiguslik vastus nõudele, et ebaõiglased tingimused ei ole siduvad. See tuleneb ühest teisest sõnastusest, mille leiab näiteks tema 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuses *Unicaja Banco ja Caixabank*, kus ta märgib, et „siseriiklikul kohtul [peab olema võimalik] näha [...] lepingutingimuse suhtes ette võimaliku ebaõiglase laadi mis tahes tagajärgi direktiivi 93/13 mõttes, vajaduse korral seda tühistades“⁶⁹.

64. Euroopa Kohus ei ole seega lõplikult korvanud direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ebatäpsust. Ta ei ole läinud kaugemale sellest pindmisest neutraalsusest – ja võib-olla ei võinudki seda teha. Nimelt, kui Euroopa Kohus peaks täna otsustama, et seda artiklit tuleb tõlgendada nii, et ebaõiglase tingimuse korral peab liikmesriigi kohus tuvastama nimetatud tingimuste tühisuse ja andma vastava õiguse *in integrum* hüvitamisele, see tähendab alates lepingu sõlmimise hetkest, jätkaks ta selles sättes sisalduva sõnaselge viite liikmesriikide õigusele ilma igasuguse kasuliku mõjuta ja pääseks siis vaevalt kohtuliku ühtlustamise etteheitest⁷⁰.

65. Seejärel märgin, et liikmesriigi õigus on täiesti vastavuses sellega, mida direktiiv 93/13 nõuab. Kohtutoimikust nähtub nimelt selgelt, et Hispaania õiguskorras on ebaõiglase tingimuste põhimõtteline tagajärg tühisus, mis annab õiguse täies ulatuses tagasitaitmisele⁷¹. Tegu on maksimaalsel tasemel tsiviilõigusliku tagajärjega, mis kõrvaldab kõik ebaõiglase tingimuse tagajärjed. Meie kolmes kohtuasjas on aga probleem see, et kõrgeim kohus kasutas menetlusviisi, mis võimaldab tal oma kohtuotsuste mõju ajaliselt piirata. Niisuguse võimaluse kasutamise tulemus oli intressi alammäära tingimuste tagajärgede seisukohast järgmine olukord.

66. Alates 9. maist 2013 peavad intressi alammäära tingimused Hispaania õiguskorras kaduma. Need tuleb olemasolevatest lepingutest kõrvaldada ja müüjad või teenuste osutajad ei või neid enam uutesse lepingutesse lisada, sest iga müüjat või teenuste osutajat, kes sätestab niisugused tingimused alates sellest kuupäevast, kohustatakse nii need tingimused kõrvaldama kui ka tagasi maksma nende alusel tasutud summad. Teisisõnu on tühisuse täielik õigusmõju – põhimõtteline tagajärg – tagatud alles 9. maist 2013.

67. Mis puutub varasemasse perioodi, siis kuigi intressi alammäära tingimused on tunnistatud ebaõiglaseks ja seega tühiseks, siis müüjad ja teenuste osutajad ei ole kohustatud nende alusel makstud summasid tagasi maksma erakorraliste asjaolude tõttu, mis kõrgeima kohtu hinnangul esinevad, peamiselt seoses sellega, et probleem on omandanud endeemilise mõõtme.

69 — (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, punkt 41). Kohtujuristi kursiiv. Vt ka kohtumäärus, 17.3.2016, *Ibercaja Banco* (C-613/15, EU:C:2016:195, punkt 37).

70 — Tuleb samuti meelde tuletada, et komisjoni aruandes direktiivi 93/13 rakendamise kohta [KOM(2000) 248 (lõplik), 27.4.2000] oli juba märgitud, et „[õ]igustavade mitmekesisuse tõttu on [direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1] integreeritud erinevalt (tsiviilõiguslikud tagajärjed varieeruvad niisuguste ebaõiglase tingimuste olematuse, tühisuse, tühistatavuse, kehtetuse või kohaldamatuse vahel). [...] Peale selle peab tingimuse ebaõiglaseks tunnistava kohtuotsuse mõju algama lepingu sõlmimise hetkest (*ex tunc*). [...] On üsna raske hinnata, mil määral viivad liikmesriikide eri süsteemid niisuguste tulemusteni, aga karta on, et see ei ole alati nii“ (lk 19 ja 20) [mitteametlik tõlge]. Liidu seadusandja tähelepanu oli sellele probleemile juba juhitud. Märgin aga, et direktiivi 93/13 muudeti viimati direktiiviga 2011/83 ja et ükski tehtud muudatustest ei puuduta direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1.

71 — Vt tsiviilseadustiku artikkel 1303 koostoimes LGDCU artikliga 83.

68. Kuna liidu õigusega ei ole ühtlustatud ei tingimuse ebaõigluse tuvastamise korral kohaldatavaid sanktsioone⁷² ega tingimusi, mille alusel kõrgeim kohus otsustab oma kohtuotsuste mõju piirata, kuulub käesolev olukord menetlusautonoomia põhimõtte alusel liikmesriikide siseriiklikkusse õiguskorda. Need menetlusnormid ei tohi siiski olla vähem soodsad kui meetmed, mida kohaldatakse siseriikliku õigusega reguleeritavate sarnaste kohtuasjade suhtes (võrdväarsuse põhimõtte), ja need ei tohi muuta liidu õigusega antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõtte)⁷³.

69. Mis esiteks puutub võrdväarsuse põhimõttesse, siis see nõuab, et asjaomane siseriiklik õigusnorm oleks ühtemoodi kohaldatav nii liidu õiguse rikkumisest kui ka siseriikliku õiguse eiramisest tulenevate hagide puhul, kui neil hagidel on sarnane ese ja alus⁷⁴. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtute võimalike edasiste kontrollide käigus ei tuvastata teisiti, nähtub kohtutoimikust ja eelkõige Hispaania valitsuse kirjalikest seisukohtadest, et Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) ei kasuta võimalust piirata oma kohtuotsuste mõju ajaliselt mitte ainult liidu õigust puudutavates kohtuvaidlustes ja et ta on niisugust võimalust juba kasutanud puhtalt siseriiklikes vaidlustes⁷⁵. Objektiivselt seisukohast ei tekita Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) võimalus oma kohtuotsuste mõju ajaliselt piirata minu arvates kahtlusi seoses selle vastavusega võrdväarsuse põhimõttele.

70. Teiseks tõhususe põhimõtte kohta on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi siseriiklik menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise praktiliselt võimatuks või ülemäära keeruliseks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle sätte asukohta menetluses tervikuna⁷⁶, menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes ja et seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta siseriikliku õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid nagu nimelt õiguskindluse põhimõtte⁷⁷. Seepärast tuleb seda, kuidas mõjutab Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtuotsuste mõju ajaliselt piiramine direktiivi 93/13 tõhusust, hinnata ühelt poolt direktiivi eesmärki arvestades, võttes seejuures teiselt poolt arvesse liikmesriigi õiguskorra põhimõtteid, mille põhjal otsustati nimetatud mõju piirata.

71. Arvestades *direktiivi 93/13 eesmärki*, nagu tuletati meelde Euroopa Kohtu praktika analüüsimisel, peab ebaõiglaste tingimuste tagajärg direktiivi 93/13 artiklite 6 ja 7 alusel olema müüja või teenuste osutaja jaoks hoiatava mõjuga ja eesmärgiga taastada viimase ja tarbija vahel tegelik tasakaal. Nagu ma enne meelde tuletasin, on müüjad või teenuste osutajad alates 9. maist 2013 kohustatud intressi alammäära tingimusi enam mitte kasutama⁷⁸ ja need tingimused peavad olemasolevatest lepingutest

72 — Vt viimast kohtuotsust, 14.4.2016, Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 31).

73 — Vt analoogia alusel kohtuotsused, 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 38), 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 46), 21.2.2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 26), 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 50), 30.5.2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 29) ja Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 42), 5.12.2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, punkt 30), 27.2.2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 46), 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 50), 18.2.2016, Finanzmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, punkt 40), 14.4.2016, Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 32) ja 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 48).

74 — Vt eelkõige kohtuotsus Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 47).

75 — Vt Hispaania valitsuse kirjalike seisukohtade punkt 95 kohtuasjades C-307/15 ja C-308/15.

76 — Siin ei ole tegemist mitte sätte, vaid pigem kohtupraktikaga, mis ei ole tegelikult kodifitseeritud. Nimelt vastuseks Euroopa Kohtu küsimusele kohtuistungil kinnitas Hispaania valitsuse esindaja, et Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) põhjendab õigust piirata tühisustest tulenevat tagasitöötiskohustust oma tõlgendusega tsiviilseadustiku artiklist 1303.

77 — Vt kohtuotsused, 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika), 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 49), 21.2.2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 33), 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 53), 30.5.2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 32), 5.12.2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, punkt 34), 27.2.2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 51), 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 52), 18.2.2016, Finanzmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, punktid 43 ja 44), 14.4.2016, Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 34) ja, 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 50).

78 — Kui ei ole mõistagi kindlaks tehtud, et tarbijale on antud piisavalt teavet.

kaduma. Hoiatav mõju on täielikult kindlustatud, sest iga müüjat või teenuste osutajat, kes lisab pärast 9. maid 2013 oma lepingutesse niisugused tingimused, kohustatakse nii need tingimused kõrvaldama kui ka nende alusel makstud summad tagasi maksma. Müüjate või teenuste osutajate tegevus seega tingimata muutub alates 9. maist 2013 ja direktiivi tõhusus on *pro futuro* täielikult kindlustatud.

72. Jääb analüüsida olukorda enne 9. maid 2013. Intressi alammäära tingimusi loetakse alati ebaõiglaseks ja need on tühised, kuid selle tühisusega kaasneb täielik õigusmõju alles alates seda tühisust tuvastava kõrgeima kohtu kohtuotsuse kuupäevast. Niisuguse ajaliselt edasilükkamise põhjenduseks võttis Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) aluseks hulga argumente⁷⁹, mille hulgas on õiguskindluse säilitamine tema otsuse uuenduslikkuse – millise hinnanguga ma aga ei nõustu⁸⁰ – ja esinevate erandlike asjaolude tõttu. Siinkohal rõhutas Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) nimelt endeemilist mõõdet, mille on omandanud intressi alammäära tingimuste kasutamine, seejärel kaalus ühelt poolt tarbijatele eelkõige direktiivi 93/13 alusel nõutavat kaitset ja teiselt poolt niigi juba nõrgenenud riigi pangandussüsteemi jaoks kaalul olevaid makromajanduslikke huvisid.

73. Tingimusel et niisugune toimimisviis jääb täiesti erandlikuks, näib see lubatav ka tõhususe põhimõtte seisukohast. Euroopa Kohus on juba tunnistanud, et tarbija kaitse ei ole absoluutne⁸¹. Eriti näib, et ei ole ilmne, et tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel tasakaalu taastamiseks oleks vajalik või isegi võimalik⁸² igal juhul tagastada kõik summad, mis on makstud intressi alammäära tingimuse alusel. Direktiiviga nii väga taotletud tasakaalu saavutamine ei tähenda soosida tarbijat. Olenevalt laenulepingute sõlmimise kuupäevast ei ole täiesti tagasiulatuva jõu puudumise tulemus tingimata see, et tasakaalu ei taastata. Seda tuvastust kinnitavad minu arvates kaks peamist kaalutlust Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) tehtud hindamises, esiteks nimelt, et intressi alammäära tingimust sisaldava laenulepinguga seotud tarbija võis kergesti lasta oma lepingu tagasi osta ja pangandusasutust vahetada, ja teiseks ei oleks intressi alammäära tingimuse kohaldamise tagajärjel tarbijatel tasumisele kuuluvate kuumaksete summa oluliselt muutunud.

74. Arvestades, et on vaja võtta arvesse liikmesriigi õiguskorra põhimõtteid, mille põhjal otsustati Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtuotsuse mõju ajaliselt piirata, on õiguskindlus, millele viimane tugineb – mitte niivõrd tema otsuse uuenduslikkuse tõttu, tuletan meelde, kuivõrd seetõttu, et otsused võivad puudutada paljusid õiguslikke olukordi, mis võib ohustada ühe majandussektori stabiilsust –, on mure, mida jagab ka liidu õiguskord.

75. Seega nendel tingimustel näib, et Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) otsus piirata ebaõiglaste tingimuste tühisuse mõju ajaliselt ei mõjuta direktiiviga 93/13 tunnustatud õiguste tõhusust ega direktiivi eesmärke.

76. Eespool öeldust tuleneb, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1, tõlgendatuna võrdsuse ja tõhususe põhimõtteid silmas pidades, tuleb tõlgendada nii, et põhikohtuasja eriomastel asjaoludel ei ole sellega vastuolus, et kõrgeima kohtu otsusega, millega see kohus tuvastab intressi alammäära tingimuste ebaõigluse, annab korralduse nende tingimuste kasutamine lõpetada ja need olemasolevatest lepingutest kõrvaldada ning tunnistab need tühiseks, piirates seejuures sellest tühisusest tulenevat tagasitäitmiskohustust erandlike asjaolude tõttu selle kohtu tehtud esimese sellekohase kohtuotsuse kuupäevaga.

79 — Vt käesoleva ettepaneku 11. joonealune märkus.

80 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 53 jj.

81 — Vt kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

82 — *Restitutio in integrum*-põhimõte võib tõepoolest selle rakendamise ajal takerduda nõuete aegumise eeskirjadesse.

B. Teised eelotsuse küsimused

77. Leian, et vastus, mille ma soovitan Euroopa Kohtul anda kohtuasjas C-154/15 esitatud küsimustele ja kohtuasjade C-307/15 ja C-308/15 esimesele ühisele küsimusele, on piisav selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohtud saaksid põhikohtuasjad lahendada. Seepärast ei ole minu arvates teistele tõstatatud küsimustele vastata tarvilik.

78. Nende kohtuasjade süsteemset olulisust arvestades soovin igasuguse mitmetähenduslikkuse kaotamiseks siiski esitada mõne kokkuvõtva märkuse.

79. Kordan, et pakutud lahendus piirdub nimetatud kohtuasjade erandlike asjaoludega ja et niisugune piiramine kõrgeima kohtu poolt peab jääma erandlikuks.

80. Peale selle ei või minu pakutud lahendus mingil viisil näida niisuguse põhiseisukoha valideerimisena, mille kohaselt liikmesriikide kohtud võivad või peavad kohaldama kriteeriumeid, mida on Euroopa Kohus ise kasutanud, kui tal palutakse tema enda kohtuotsuste mõju piirata. Menetlusnormid, millega korraldatakse tingimused, mille põhjal võib liikmesriigi kõrgeim kohus oma kohtuotsuste mõju piirata, kuuluvad esmapilgul liikmesriikide menetlusautonoomiasse, võrdvärsuse ja liidu õiguse tõhususe põhimõtte piires. See on põhjus, miks heausksuse ja tõsiste häirete ohu kriteeriumide põhjalikum analüüs Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) korduvalt viidatud kohtuotsuse RWE Vertrieb⁸³ tähenduses näib mulle igal juhul tulemusetu. Seevastu on oluline meelde tuletada, et Euroopa Kohtul säilib liidu õiguse esimuse ja ühetaolise kohaldamise nimel põhimõtteline pädevus hinnata, kas liikmesriikides määratletud kõrgeimate kohtute poolt nende liidu õiguse üldkohaldatavana kohaldava kohtu ülesannetes tehtud kohtuotsuste mõju ajaliselt piiramise tingimused vastavad liidu õigusele.

81. Lõpuks tuleneb kohtuasjas C-308/15 esitatud kaheksanda eelotsuse küsimuse sõnastusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub põhieeldusest, et on kohustus laiendada intressi alammäära tingimuse tühisusest tuleneva tagasitäitmiskohustuse piiramist, nagu on otsustatud Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) menetluses oleva kollektiivhagi puhul, individuaalhagidele, mis on algatatud müüjate või teenuste osutajate vastu, kelle vastu ei olnud Tribunal Supremos (kõrgeim kohus) selles kollektiivhagis kohtuasja algatatud. Hispaania valitsus kinnitas nii oma kirjalikes seisukohtades kui ka kohtuistungil, et niisugust automaatse laiendamise reeglit Hispaania õiguskorras ei tunta⁸⁴. Kui on tõsi, et Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktika toimib Hispaania õiguskorda täiendavana⁸⁵, ei piira see iga kohtu õigust, kes menetleb intressi alammäära tingimuse ebaõigluse tuvastamise hagi, asjaolusid ise analüüsida ja hinnata, kas talle esitatud konkreetsel juhul on need asjaolud identsed, mis tulemusel peaks ta vajaduse korral kohaldama Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) kohtupraktikat. Nendel asjaoludel ei ole Euroopa Kohtul vaja kohtuasjas C-308/15 tõstatatud kaheksandat eelotsuse küsimust täiendavalt arutleda. Igal juhul, kuna Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) valitud lahendus ei ole minu arvates liidu õigusega vastuolus, vastab selle kohaldamine tavakohtute poolt nii võrdsuse põhimõttele kui ka menetlusökonoomia põhimõttele.

83 — Kohtuotsus, 21.3.2013 (C-92/11, EU:C:2013:180).

84 — Selgelt identifitseeritava reegli puudumine ei võimalda seega seda tüüpi analüüsimist, mille tegi Euroopa Kohus kohtuotsuse raames, 14.4.2016, Sales Sinués ja Drame Ba (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 32 jj).

85 — Tsiviilseadustiku artikli 1 lõike 6 kohaselt.

V. Ettepanek

82. Esitatud põhjendusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Grenade (Granada kaubanduskohus nr 1) ja Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglase tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1, tõlgendatuna võrdsuse ja tõhususe põhimõtteid silmas pidades, tuleb tõlgendada nii, et põhikohtuasjade eriomastel asjaoludel ei ole sellega vastuolus, et kõrgeima kohtu otsusega, millega see kohus tuvastab intressi alammäära tingimuste ebaõigluse, annab korraldus nende tingimuste kasutamine lõpetada ja need olemasolevatest lepingutest kõrvaldada ning tunnistab need tühiuks, piirates seejuures sellest tühisusest tulenevat tagasitäitmiskohustust erandlike asjaolude tõttu selle kohtu tehtud esimese sellekohase kohtuotsuse kuupäevaga.